

оскарження через електронну систему закупівель та її повернення суб'єкту оскарження: Постанова КМУ від 22 квіт. 2020 р. № 292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#n1284> (дата звернення 16.10.2020).

5. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС. Збірник директив ЄС з питань державних закупівель. URL: <https://dn.gov.ua/storage/app/sites/1/zakupivli/dodatok.pdf>. (дата звернення 16.10.2020).

УДК 351/354(043.2)

Матвійчук А.В., д.філос.н., професор,
Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне, Україна

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ЯК ПРЯМИЙ ОБОВ'ЯЗОК СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

У сучасному світі цінується не лише факт декларування і, навіть, нормативного закріплення того чи іншого права або свободи людини і громадянина, а, передусім, реальне їх забезпечення, зокрема у частині їх дієвого захисту. Правомірно стверджувати, що проблема захисту прав людини турбує людство з давніх часів, але залишається актуальною і до нині. Відсутність ефективних механізмів захисту прав людини, зневажливе ставлення до її свобод, порушення прав людини, були і є причиною багатьох соціальних конфліктів.

Отож нині прогресивні, в правовому сенсі, спільноти постулюють як найважливішу соціальну цінність людину, її внутрішню свободу та права як прояв цієї свободи, з чого формується імперативний посил до держави та її інституцій щодо визнання, дотримання та захисту прав і свобод людини та громадянина. Цей посил поступово трансформується в обов'язок держави, що передбачає створення та реалізацію дієвих механізмів правового захисту від будь-яких порушень і неправомірних обмежень, у тому числі таких, що походять від самої держави (її органів та посадових осіб), а також відновлення порушених прав і свобод.

Разом з тим необхідно враховувати, що функції держави відрізняються від функцій її органів, оскільки останні мають більш конкретний характер й зумовлені завданнями, які поставлені перед ними (й законодавчо визначено). Крім цього, на відміну від функцій держави, функції державних органів корелюють з їхніми

повноваженнями й детерміновані з їхнім положенням й вагою у політичній системі суспільства і державному механізмі [1].

Щодо практичних аспектів забезпечення захисту прав людини в українській національній практиці, то необхідно вказати, що ч. 2 ст. 3 Конституції України детермінує права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності української держави. Права людини і громадянина в Україні можуть обмежуватись тільки у випадках, прямо передбачених Конституцією і з метою: 1) врятування життя людей та майна; 2) запобігання злочинів чи його припинення; 3) забезпечення інтересів національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, економічного добробуту; 4) забезпечення охорони здоров'я і моральності населення, захисту репутації або прав і свобод інших людей; 5) запобігання розголошенню інформації [2].

Втручання органів державної влади у реалізацію особою своїх прав та свобод допустиме лише за умови, якщо таке втручання буде закріплене на законодавчому рівні, відповідати положенням Конституції та юридично обґрунтованим. Очевидно, це детерміновано філософсько-правовою максимомою, що держава та її інститути відповідають за свою діяльність перед людиною, а забезпечення її прав і свобод є головним обов'язком держави. Виходячи з цього концептуального положення законодавець передбачив у ст. 55 Основного закону право кожного у будь-який не заборонений законом спосіб захищати свої права і свободи.

В експертному середовищі також наголошується, що сприяння та захист прав людини державою відбувається у зовнішньому (міжнародному) та внутрішньому вимірах [3]. На міжнародному рівні обов'язок захищати права людини кожна держава визнала перед світовою спільнотою, ратифікувавши низку міжнародних договорів. На національному рівні принципово, щоб держава дотримувалась міжнародних стандартів. Показово, що Міністерство юстиції України прямо вказує на те, що наша держава «при демократизації та гуманізації відносин «людина-влада» орієнтується на кращий європейський досвід у цій сфері, адже механізм врегулювання таких відносин там розвинуто на такому рівні, що держава слугує людині, а не навпаки» [4]. Водночас, необхідно розуміти, що вирішальну контролюючу функцію щодо забезпечення прав людини здійснює національна правова система, про що не раз було наголошено і в рішеннях Європейського суду з прав людини [5].

Крім того, варто згадати думку экс-голови Конституційного Суду України Станіслава Шевчука, який вказував на те, що діяльність щодо захисту прав людини у кожній країні відтворює особливості

національної правової системи і, водночас, для вказаної сфери є важливою практикою й напрацьовані міжнародні стандарти та тенденції розвитку в сфері захисту прав людини і громадянина, зокрема, досвід Європейського суду з прав людини, Європейського Суду справедливості, тенденції розвитку права, сформовані Венеційською комісією тощо. Крім того, надзвичайно цінною є практика конституційних судів іноземних держав, методи та способи, з якими судді конституційних судів інших країн підходять до вивчення і розв'язання зазначених проблем [6]. Тут варто зауважити, що безперечним досягненням у міжнародному регулюванні прав людини є заснування та функціонування міждержавного механізму їх захисту.

Зокрема, в українській практиці, у разі порушення прав і свобод, особа може звернутися за їх захистом до органів державної влади, судових органів, прокуратури, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, інших органів влади та їх посадових осіб, а також різного роду громадських об'єднань, які займаються захистом прав та інтересів людини. У разі, якщо національні засоби захисту порушених прав вичерпані на рівні Конституції передбачено можливість звернення до міжнародних інстанцій, що вочевидь посилює захищеність прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Варто наголосити, що додаткові зобов'язання на українську державу накладає задеклароване прагнення побудови громадянського суспільства. Адже, у такому суспільстві діяльність будь-якої сучасної держави і органів державної влади можна вважати виправданою тільки у разі ефективного захисту прав і свобод людини і громадянина. І з цієї причини реалізація й захист прав і свобод людини повинні бути основною метою і здійснюватися всіма органами державної влади. При цьому оцінюючи ефективність державної політики у сфері захисту прав людини, потрібно усвідомлювати, що перед державою стоїть обов'язкове до виконання завдання: захистити права людини, дотримавшись при цьому принципу пропорційності (балансу між публічним та приватним інтересом).

Зрештою, підсумовуючи вказане вище, необхідно наголосити, що дотримання й захист права і свобод людини і громадянина в кожній окремій державі є значним внеском для досягнення глобальних цілей – миру, демократії, розвитку та безпеки. З огляду на це, в сучасній українській державі, яка претендує на статус правової, існує нагальна необхідність у безперервній та змістовній (з правової точки зору, передусім) правозахисній діяльності, спрямованій, що вимагає особливої відповідальності як від органів

державної влади так і від інших інститутів, що є складовими національної правової системи і, водночас системи захисту прав людини.

Література

1. Курис Э.О. стабільности конституции, источниках конституционного права и мнимом всемогуществе конституционных судов. *Сравнительное конституционное право*. 2004. № 3. С. 92-102.
2. Конституційне право України / ред. В.Ф. Погорілка. Київ: Наукова думка, 2002. 732 с.
3. Роль держави в сфері захисту прав людини: права – захищати, свободи – не займати. *Судово-юридична газета*. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/114688-rol-derzhavi-v-sferi-zakhistu-prav-lyudini-prava-zakhischat-i-svobod-i-ne-zaumat-i> (дата звернення: 12.08.2019).
4. Правова основа захисту прав і свобод громадян в адміністративному порядку. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4629 (дата звернення: 17.07.2019).
5. Панкевич О.З. Право на приватність: деякі сучасні тенденції в практиці Страсбурзького суду. *Соціально-правові студії*. 2018. Вип. 1. С. 23-30.
6. «Захист прав і свобод людини є найважливішим завданням держави» – переконані учасники Міжнародного наукового семінару, що відбувся у КСУ (доповнено). Конституційний суд України. URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/zahyst-prav-i-svobod-lyudyny-ye-nayvazhlyvishym-zavdanniam-derzhavy-perekonani-uchasnyky-0> (дата звернення: 12.07.2019).

УДК 342.95(043.2)

Мусаєва С.С., ад'юнкт,
Одеський державний університет
внутрішніх справ, м. Одеса, Україна

ВИОКРЕМЛЕННЯ ПОНЯТТЯ СУСПІЛЬТВА ТА ПОРЯДКУ ДАВНІХ ЧАСІВ

Із поширенням демократизації та нових суспільно-політичних ідей, які об'єктивно обґрунтовували об'єктивну неминучість становлення нового суспільства, сприяли появі соціального ідеалу нового суспільства – суспільства, де людина визнається вищою соціальною цінністю, враховується й забезпечується здійснення різноманітних інтересів індивідів та соціальних груп, гарантується економічна, політична та ідеологічна свобода громадян і їх об'єднань. Але шлях до ідеалу – тривалий. І навіть сьогодні з